

Berlinski falsifikatorji varali ameriško vlado

Ponarejali so vidiranje potnih listov za Ameriko.

Washington, D. C. — Agentje imigracijskega biroja zdaj iščejo šestdeset, mogoče še več oseb, ki so si v Berlinu nabavili ponarejene dokumente, da so na ta način dosegli vidiranje potnih listov za odpotovanje v Združene države. To se bo dogodilo pred enim letom. Razume se, da ga bodo poslali nazaj vsakega, ki ga iskalce agencije imigracijskega biroja.

Ko je lani državni department odkril, da je bilo v Berlinu vidiranje preveč potnih listov, je poslal tja inspektorja Woolseyja, da stvar preišče. Pronašel je, da je konzulat bil goljufan od prebrisanih ponarejalcev. Obvestil je berlinsko policijo, ki je aretirala več osumljenцев.

Povedano ni bilo, ako so bili ti osumljeni pridržani v zaporih, ali če so bili ti osumljeni v zvezi z Orlov tovarno za ponarejanje dokumentov, v katerih so bili ponarejeni tudi dokumenti, s katerimi so gotovi elementi skušali obesiti na vrat senatorja Boraha in Wheelerja, da sta v službi Moskve. Na zahtevo senatorja Boraha je državni tajnik Kellogg pred nekaj tedni instruiral poslanika Shurmanna v Berlinu, da se naroči policiji dognati fakto glede virov, ki so se trudili oblatiti dobro ime ameriških senatorjev. Senalni osek je poročal, da se je akušalo s ponarejenimi dokumenti dokazati, da sta senatorja Borah in Wheeler prejela vsak po sto tisoč dolarjev, da sta priporočala priznanje Sovjetske Rusije. Aretacije v Berlinu so pokazale, da je prevare izvršila Orlova skupina ponarejalcev v Berlinu.

Vzroki niso pojasnjeni, zakaj ameriški poslanik v Berlinu še ni poročal o Orlovi prevarah, odkar je prejel navodilo, da pomaga pri preiskavi.

Berlinski tisk je sedaj prejel poročilo, da je znamenito "Zinovievo pismo" delo ponarejalcev. To pismo je bilo izrabljeno, da je delavska vlada padla v Angliji in da so spet na krmilo prišli toriji. Pismo je bilo tako ponarejeno, kakor da ga je pisal Gregor Zinoviev komunistični stranki, da naj širi revolucionarne ideje v delavski stranki. Berlinska policija ima zdaj v rokah dokaze, da je bilo to pismo naročeno od britskih nazadnjakov v politične namene in da se pošlje delo na oglede, ako je dobro izvršeno. Obenem je pa britska policija prejela instrukcije, da to pismo preišče, kar je tudi storila.

Mednarodna ženska mirovna liga zahteva odpoklice pomorščakov iz Nikaragve.

Washington, D. C. — Mednarodna ženska mirovna liga je pisala predsedniku Hooverju pismo, v katerem je priporočila, da se pomorščaki umaknejo iz Nikaragve. Nekaj tednov nazaj se je objavil Kellogg in rekel, da bodo po njegovem mnenju do meseca julija vsi pomorščaki iz Nikaragve pozvani nazaj v Ameriko.

Predsednik Hoover še ni odgovoril Mednarodni ženski mirovni ligi.

Boji v Nikaragvi se še vedno nadaljujejo.

Igralnica oropana.

St. Louis, Mo. — V igralnico za denar, v kateri so se shajali bogati trgovci, je v nedeljo prišlo pet oboroženih banditov in oropalo navzoče za denar in dragulje v vrednosti \$35,000.

Truplo moškega najdeno v jezeru.

Chicago. — Truplo neznanega moškega je bilo v nedeljo najdeno v jezeru blizu Diversy ave. Iz znakov je razvidno, da je bilo truplo v vodi več dni.

Kampanja železničarjev za šesturnik

Skravljanje delavnika odpomoč proti brezposelnosti.

Boston, Masa., 1. apr. — Dve organizaciji lokomotivnih strojevnikov, kurjačev in drugega vlakovnega pomožnega osebja — konduktarji niso vključeni — sta včeraj v Bostonu otvorili kampanjo za šesturni delavnik v svrhu, da se omeji brezposelnost med železničarji vsled novih avtomatičnih naprav na železnicah. Kampanja za šesturnik se ima razširiti po vseh Združenih državah.

Timothy Shea, predsednik unionje pomagačev na lokomotivah, je poročal, da so ameriške železniške družbe imele v letu 1927 največ dobička v zgodovini ameriških železnic, toda v tem letu je delalo 300,000 železničarjev manj kakor v letu 1920. V sedmih letih je število delavcev na ameriških železnicah padlo od dveh milijonov na 1,700,000. Nove iznajdbe so največ krive tega. Kakor v vseh industrijah tako tudi na železnicah moderne avtomatične naprave odjemljejo kruh delavcem in jih mečejo v vedno naraščajočo armado brezposelnih. V tem letu se pripravljajo nove reforme, zlasti kombinacije železniških družb, ki reducirajo število delavcev za nadaljnjih 20,000 mož.

Shea in drugi voditelji železničarjev so naglašali, da šesturnik brez znižanja mezd je za enkrat edina odpomoč proti brezposelnosti. Če stroj izpodri-va delavce, je pa treba dobiti več strojev in skrajšati delavnik, da bodo lahko vsi delavci deležni masne produkcije in napredka inja, ne samo iznajditelji in lastniki novih naprav.

Agitacija proti neunijskemu produktu oživlja

To agitacija občuti neunijska tovarna.

Charleston, Ill. — Agitacija, ki jo je pričelo strokovno organizirano delavstvo proti neunijskim metlam prav dobro občuti Summer Broom kompanija. Ta kompanija je do meseca septembra 1928 obratovala unijsko tovarno za izdelovanje metel. Ko so se delavci uprli znižanju mezd, je kompanija na kratko izprila svoje delavce. Illinoiska državna delavska federacija izjavlja, da je zelo težko razločiti unijsko metljo od neunijske. Ločiti jo lahko po znamki, kajti metla je podobna metli. Ako na metli ni unijske znamke, tedaj so jo mogoče izdelali tuberkulozni kaznjenci v ječah Zapadne Virginije, Kentuckija ali pa Misourija, kajti iz teh držav prihajajo v državo Illinois še vedno produkti, ki so jih izdelali kaznjenci.

Nove poskušnje z avtogrirom.

Paris 1. apr. — Nov poskus z avtogrirom — aeroplan nove vrste, ki ga je iznašel Spanec Juan de la Cierwa — je bil izvršen včeraj v Parizu. Francoski letalec Cassot se je dvignil v zrak s parazirjem in mehanikom vred skoraj navpično in letel 137 kilometrov (okrog 86 milj) daleč v Troyes, kjer se je spet spustil na tla naravnost brez kakšne nezgode. Polet je trajal eno uro.

Nesreča pri delu.

Chicago. — Frank Pikers, star 45 let, je v nedeljo umrl v ročajem in strelivom iz Sovjetske Rusije. Manjše prasko med četami Amanullah in uzurpatorja Baže Saka so neprestano v teku, toda Sakeve čete se stalno manjšajo vsled desertacij.

27 rudarjev ubitih v Belgiji.

Bruselj, 1. apr. — Pri eksploziji v premogovniku Waterscheide, ki je bila snoči, je 27 rudarjev izgubilo življenje. Mnogo drugih je bilo težko ranjenih.

NESTA Z ENO INDUSTRIJO NENORMALNA

Zaslugek v takih mestih je nereden.

Washington, D. C. — Nenormalne gospodarske in socialne razmere nastanejo v mestu, ki je odvisno samo od ene industrije. Tako izjavo je podala gdna. Mary Anderson, ravnateljica ženskega biroja delavskega departamenta Združenih držav. Njena izjava sloni na zaključkih, do katerih je prišla pri študiranju razmer v Flintu, Mich. Te študije je Andersonova izvršila na zahtevo civilnih organizacij.

Mesto Flint je popolnoma odvisno od avne industrije. Ta industrija ima dobre in slabe sezone, čase, ko v tovarnah delo počiva, in čase, ko primanjkujejo delavci.

Delavec, ki prebiva v takem mestu, ne more nikdar služiti mezdo skozi vse leto. V takem mestu ni med podjetniki nobene konkurence zavoljo delavcev. Delavci, ki se selijo za delom, prihajajo in odhajajo. Mesto mora nositi vse posledice takega preseljevanja. V takem mestu živi tudi več moških kot žensk. V Flintu je na pr. za 56.4 več moških kot v drugih mestih, ki imajo 25,000 prebivalcev. Preiskava je dognala, da okoli trideset odstotkov družin delavcev na hrano in stanovanje delavca. Značilno je, da je bilo v tovarnah, ki objemajo te študije, sprejeta ena desetina manj delavk kot delavcev.

Najraje sprejemajo delavke v starosti 16 do 24 let. Neki tovarnar je rekel, da se delavke v tej starosti najhitreje prične delu v tovarni.

Od zaposlenih delavk jih prihaja samo 12.8 odstotkov iz tujezemstva. Pa še od teh sta bili dve tretjini rojeni v deželah, v katerih govore angleški jezik. Precejšnji del teh delavk ne živi skupaj z družino. Več kot polovica teh delavk je bila omožena ali je pa zdaj omožena.

Srednja mezda delavk, ki delajo v tovarnah, prodajalnicah, pralnicaht itd. je \$16.50 na teden. Polovica jih zasluži nekaj več polovica pa nekaj manj.

Srednji letni zaslužek delavk, ki so zaposlene skozi celo leto samo pri enem delodajalcu, je \$776. Delavke v tovarnah delajo po petdeset ur v tednu, v prodajalnicah pa od 50 do 54. V restavracijah pa delajo od osem in pol do devet ur dnevno.

Nov butlgerski masakr

Dva illinojska rudarja ustreljena v avtu.

Wilsonville, Ill. — V nedeljo popoldne sta bila dva moža ustreljena v avtomobilu na cesti v bližini tega mesta. Drugi avto, poln moških, je pridrljal mimo njiju in ploha krogel se je usula v prvi avto. Oba sta bila mrtva, ko sta bila najdena. Edine priče dvojnega umora so trije dečki, ki so iz daljave sto jardov gledali streljanje. Dečki menijo, da so bili najmanj štirje možki v napadalnem avtu, ki je po storjenem činu naglo izginil.

Ustreljena moža sta bila rudarja iz Gillespieja po imenoma Frank Hines in Smith Tucker. Ljudje so povedali, da sta se petala z butlgerijo in najbrž sta žrtvi tekmuječo butlgerske gänge. Wilsonville je 60 milj od St. Louisa.

Mladi tatovi aretirani.

Chicago. — Trije mladi fantje — Clarence Erbs, Harry Keller in Thomas Doyle — so bili v nedeljo aretirani, ker so ukradli neki avtomobil. Na policijski postaji so izpovedali, da so uprizarili nad dvajset raznih tatvin v zadnjih par tednih.

Pet milijonov delavcev v Nemčiji v gibanju

Vse delavske strokovne organizacije bodo zahtevale povlačne mezde.

Berlin, Nemčija. — Medzne pogodbe za osem in štirideset delavskih strok v osem in štirideset nemških mestih ne izkazujejo enega samega slučaja v minolem letu, da se je mezda znižala. Mezda od ure, ki je v letu 1928 bila 99.9 fenigov, se je povzela na 102.2 feniga ali za sedem odstotkov v letu 1929. Mezde, ki se plačujejo v raznih strokah kot na pr. v stavbinari, pohištvu, usnjarski industriji itd. dokazujejo, da se je mezda precej izboljšala.

V letu 1929 poteče medzna pogodba za nič manj kot za pet milijonov delavcev. Te pogodbe se morajo zopet obnoviti. Delavske strokovne organizacije bodo povsod zahtevale izboljšanje mezd, ko se bodo sklepale nove medzne pogodbe.

Pomorščaki v Nikaragvi stanoje donar

Okupiranje tujega ozemlja ni zastoj.

Washington, D. C. — V splošnem skladu pomorščakov je \$3,530,000 primanjkljaja. Nadaljnji primanjkljaj \$176,000 je pa v skladu za kritje potnih stroškov častnikov in prostakov. Ta primanjkljaj je krila naknadna proračunska predloga. General Lejeune in njegovi pobočniki so pojasnili, da je ta deficit nastal, ker se vzdržuje prejšnja sila pomorske pehote v Nikaragvi in Kitaju.

General Lejeune je v povelji, a pred pododsekom za vojaške zadeve je izpovedal, da je bilo pet tisoč pomorščakov v Nikaragvi do meseca julija prejšnjega leta. Ta četa je bila znižana na 3,600 mož in častnikov. Od teh jih služi okoli sto v domači orožniški četi ali v Guardia Nacionala. Drugi so razdeljeni po deželah.

Na Kitajskem je bilo 3,500 mož in častnikov. To število je bilo znižano na 1,165 mož in častnikov. Ti ostanejo v Kitaju.

Polkovnika Reisinger in Matthews sta izpovedala pred zborničnim odeskom za vojaške zadeve, da so stroški zaradi tega tako visoki, ker se operacije vrše tako daleč proč od Združenih držav. Priporočila sta, da kongres dovolji več denarja za vzdrževanje pomorščakov v prihodnjem fiskalnem letu. To pokaže, da je okupiranje tujega ozemlja precej draga reč in povečuje davčno breme. Za to Mednarodna mirovna liga zahteva odpoklice pomorščakov iz tujezemstva.

STROKOVNE POGODBE ZA LETO 1927 OBJAVLJENE.

Izšlo so v posebnem bulletinu in obsegajo več kot dve sto strani.

Washington, D. C. — "Trade Agreements, 1927" je naslov bulletina šte. 468, ki ga je izdal Biro za delavsko statistiko v Združenih državah. Ta bulletin obsega 240 strani. V njem so natančne medzne pogodbe med delavci in delodajalci, ki so bile sklenjene v letu 1927. Pri teh pogodbah je tudi primerno pojasnilo.

Prosil je za deportacije v Rusijo in jo dobil.

South Bend, Ind. — William K. Starr, star 22 let in doma iz St. Paula, Minn., je bil pred nekaj dnevi tu aretiran na obtožbo potepništva. Ko je bil zaslišan pred sodnikom, je dejal, da je brez dela in bil je na poti v Detroit, da se tam poskuša srečati.

"Najraje bi šel v Rusijo, ki je moja rojstna domovina in kjer je delavec gospod," je končno rekel Starr.

"Takoj poskrbimo, da se tvoja želja izpolni," je odgovoril sodnik.

VOLITVE OD-BORNIKOV PRI STROJNIKIH

Volitve se vrše v mesecu aprilu tega leta.

Washington, D. C. — Glavni stan Mednarodnega društva strojnikov je razposlal glasovnice za izvolitev gl. odbornikov te delavske strokovne organizacije. Volitve se vrše na prvi redni seji vsakega lokalnega društva te organizacije v mesecu aprilu.

Kako bodo volitve približno izpadle, naznanjajo nominalne prijave. Sedanjega predsednika A. O. Whartona je nominiralo 480 lokalnih društev, njegovega opozicijskega kandidata John Olchona pa le dvanajst lokalnih društev. Starega finančnega tajnika E. C. Davisona, je nominiralo 424 lokalnih društev, njegovega opozicijskega delegata pa le enajst.

Opozicija je tudi napram manj važnim odbornikom in sicer dvojna: konservativna in radikalna. Tudi urednik F. Hewitt ima nasprotnega kandidata v Thomas Dixonu, članu lokalnega društva šte. 83.

Namakanje zemljišč faktor v poljedelstvu

Metode za umetno namakanje zemljišč so se zadnjih petdeset let zelo izboljšale.

Washington, D. C. — Dve sto milijonov akrov sveta na svetu se umetno namaka. In od tega umetno namočenega sveta se nahaja 70 odstotkov v Aziji. Tako poroča biro za domačo in tujezemsko trgovino.

Površina umetno namočenega sveta se je zadnjih deset letih podvojila. Azija je s 140,000,000 akrov sveta na prvem mestu, na drugem je Severna Amerika s 27,000,000, na tretjem Evropa s 15,000,000, na četrtem Afrika s 10,000,000 in na petem Južna Amerika s 6,500,000. V Avstraliji se umetno namaka le 1,250,000 akrov sveta.

Vladne študije kažejo, da se v teku zadnjih petdeset let metode za umetno namakanje zelo izboljšale. Prebivalstvo na svetu se je vedno množilo, zahteva po živilu je vedno večja in posledica te zahteve je, da je poljedelstvo potrebovalo vedno več sveta, da se pridelata potrebni živila.

Večinoma se v raznih deželah na svetu dobi še suh ali pa napol suh svet. In ta svet prinaša izredno dobre letine, kar ga umetno namakajo.

Strokovnjaki še niso ocenili, kakšna bo bodočnost za umetno namakanje sveta, kajti do zdaj so le majhen drobec tega suhega sveta pridobili za umetno namakanje zemlje. Moderni stroji olajšujejo umetno namakanje sveta, pa tudi namakanje sveta postaja bolj poceni.

NESREČA NA KRUŽIŠČU.

Dve ženski ubiti.

Springfield, Ill., 1. aprila. — Margaret Donnigan in Wanita Mottley sta bili včeraj ubiti na železniškem križišču, ko je potniški vlak Illinois Central železnice treščil v avtomobil, v katerem sta se vračali proti svojemu domu. William Gately, voznik avta, je dobil tako težke poškodbe, da so ga morali odpeljati v bolnišnico.

Še eden suhaški kongresnik obožen radi pišče.

New York City. — William M. Morgan, kongresnik iz Ohia, ki je doledno agitiral in glasoval za vse prohibicijske postavbe v kongresu, je zapleten v zvezno preiskavo radi obtožbe, da je utihtopil iz inozemstva štiri steklenice izganja. Morgan emfatično taj krivdo.

Mehiški škof poziva ljudstvo k orožju

Hvali rebelne generale in preklinja ameriško vlado, ki poma-ga Callesu. — Vstaji nezadovoljni z Escobarjem.

El Paso, Tex., 1. apr. — Politični voditelji mehiške revolte se še ta teden anidejo v Juarezu in izberejo novega vrhovnega poveljnika, kakor poroča lokalni mehiški list "El Continental." Rebeli niso niti malo zadovoljni z generalom Escobarjem, ki ves čas revolte samo beži pred federalcem od mesta do mesta in zadnje čase nima niti toliko uspeha, da bi pravočasno mogel uničiti železnico za seboj.

Mexico City, 1. apr. — Jože Jesus Zarate, katoliški škof iz Huajuclutla, ki se nahaja na varnem nekje v Los Angelesu, je dal natisniti in utihtopiti v mehiško brošuro, v kateri ljuto napada bivšega predsednika Callesa, vlado provizoričnega predsednika Gila in vlado Združenih držav ter poziva vse katoliške vernike v Mehiki, naj ne čakajo, temveč hitro pograbijo za orožje in pomagajo rebelnim generalom strmoglaviti vlado. Škof piše, da ga "hudo srce boli, ko vidi, kako je katoliško ljudstvo Mehike hladno napram vstaji." Škof dalje silno hvali uporne generale, ki "so spoznali aramoto in onečaje mehiške ter skušajo oprati to aramoto," hvali tudi katoliške rebele v Jalisco, ki se "edini ne pušče ponižati in bojujejo junaški boj proti tiranstvu."

Škof pravi, da boj mora iti do skrajnega konca, kajti katoliške organizacije "Liga za obrambo verske svobode" in druge ne bodo nikdar kompromisirale s brezbožno vlado. Rajši smrti! Dalje piše, da se ni treba bati, če go dveh letih in pol ni še zmage, kajti "mi se ne bojimo le proti mehiški vlad, temveč tudi proti mogočnemu narodu Severne Amerike in proti antikatališkim silam vsakega sveta, ki pomagajo Callesu."

Škof lamentira, ker so katoliški drugi dežel tako indifrentni napram sedanjim revolti. Nadalje ljuto napada vlado Združenih držav, ki je zavrnila vstajem orožje in strelivo, dočim odprto pomaga "tiranu" Callesu.

"Severna Amerika naj le pomaga našim tiranom, naj invadirajo našo domovino in vtopi v krvi pravilne zahteve katolikov, toda božja jeza bo nekega dne še kaznovala Američane za ta zločin," piše škof.

Škof Zarate je eden iz manjšine mehiških prelatov, ki fanatično nasprotujejo vsaki spravi z vlado. Njihova zahteva je, da se mora vlada podati in ne cerkev. Je bil aretiran pred več kot enim letom, je ves čas sodne preiskave nosil na sebi škofovsko oblačilo nalašč, ker zakon zapoveduje, da morajo duhovni biti civilno oblačeni, kadar pridejo pred sodišče. Kašna je je pobegnil iz Mehike. Ostali škofje najbrž ne bodo odobrili Zaratevega pozivanja na oboroženo vstajo, ker v tem slučaju bi naredili cerkev odgovorno za revolto in njene posledice.

Dve velikonočni družinski tragediji.

Chicago. — Na velikonočno nedeljo sta bili dve družini uničeni vsled prepira, ki je nastal iz malenkosti. Clara Pavlik, 2331 S. Ridgeland ave., Berwyn, stara 19 let, je bila pokarana od svojega sopraga, delavca; ker je kruh rezala v predebelih kosih. Iz te malenkosti je nastal prepir. Rezultat: Clara se je ustrelila.

Josef Peterka, 2118 W. 51 st., se je spri s svojo ženo radi njegovega novega klobuka, v katerem se je hotela postaviti, pa se ni mogla, ker je deževalo. Na vlaku prepira je Peterka odšel v garažo in pogral motor. Oglikova kislina ga je zadušila.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjena država (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Cileo \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inozemstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

153

Datum v oklepaju n. pr. (Feb. 28-1929) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da va mje s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo praviloma, da se vam ne ustavi list.

STAVKA RAJONSKIH DELAVCEV KALI VODO ZAGOVORNIKOM VISOKEGA TARIFA.

Zanje je pričela ob neugodnem času.

Delavski department je poslal dva svoja uslužbenca v Elizabethton, Tenn., da poizkusita izravnavati stavko delavcev v tovarni American Glanzstoff korporacije. Znano je, da so delavci zastavkali v tovarni te kompanije iz raznih vzrokov, toda eden glavnih vzrokov je mizerna meza, ki ne zadostuje za kritje najnujnejših življenjskih potrebščin. Ko sta uslužbenca delavskega departmana odpotovala, da izravnavata spor med tovarniško upravo in delavci, je kongresni zbornični odsek razdelil tiskano poročilo o apelu, ki so ga vložili rajonski tovarnarji za povišanje tarifa in se pri tem sklicevali, da plačujejo izredne visoke mezde.

John Nash McCullaugh, zastopajoč Narodno društvo tovarnarjev za izdelovanje nogavic in spodnjega perila, katerega člani so tudi tovarnarji za izdelovanje finih nogavic v Združenih državah, je dne 12. februarja izpovedal in pripovedoval pred odsekom o procvitanju te industrije. Rekel je, da je industrija procvitala pod sedanjim tarifom. V začetku je bilo vloženih v to industrijo \$40,000,000 kapitala, a zdaj jih je vloženih tri sto milijonov dolarjev.

Delavci v tej industriji so najboljše plačani tekstilni delavci na svetu. V nogavičarski industriji zaslužijo od sedemdeset do sto in petdeset dolarjev na teden. To so izučeni in izurjeni pleteninarji. V tej industriji je zaposlenih 55 tisoč oseb in edina konkurenca, ki prihaja za to industrijo, pride iz Nemčije. Izučeni in izurjeni pleteninarski delavci v Nemčiji zaslužijo le od osemnajst do dvajset dolarjev na teden.

Kasneje je McCullaugh temu dodal, da so izhlapevanja iz tovarniških dimnikov zelo neprijetna reč. Ta izhlapevanja odlušči barvo s hiš. To je vzrok, da se te tovarne grade na samotah in na deželi. Tam tvorijo privlačno silo za slabo plačane farmske delavce in za one, ki prebivajo v hribih na jugu. Delati pridejo po cele družine, ki služijo dobro ameriško mezdo in so deležne dobrih ameriških življenjskih razmer. V teku govora je tovarno v Elizabethtonu imenoval, kot najmodernejšo tovarno v šumah na jugu.

Kongresnik Rainey je vprašal govornika, ako bi ne bilo najbolje, ako so dobrote te industrije take, da se prepuste Evropi. McCullaugh je odgovoril, ako želite, da bo velika ljudi ob delo in vznemirite kapitaliste in naraščajočo industrijo, tedaj bi bila res to dobra stvar, da se izvrši.

Kongresnik Rainey je McCullaughu opomnil, da je kongres odpravil pred leti strupeno industrijo vžigalic. Nato je McCullaugh hitro pričel trdit, da se slabi vplivi izhlapevanja ne širijo po notranjosti tovarne in ne daj kot štiri do pet blokov od tovarne.

Stavka dokazuje, da se delavcem ne plačujejo take mezde, ki zadostujejo za pošteno prehranitev.

Nihče ne more trditi, da se človek lahko dostojno prehrani, oblači in stanuje v človeških bivališčih, ako zasluži le pet, sedem, osem, največ štirinajst do petnajst dolarjev na teden, kot to potrjuje plačilne kovertice stavkajočih delavcev v tovarni Glanzstoff kompanije. Za to nesramno nizko mezdo morajo rajonski delavci tvegati še svoje zdravje in življenje, kajti zagovornik rajonskih tovarnarjev je priznal, da so plini, ki se izhlapevajo iz dimnikov rajonskih tovarnen tako strupeni, da celo odlušči barvo s hiš, ki so v bližini teh tovarnen. V teh tovarnah delajo tudi otroci v nežni mladosti. Ako strupeni plini odlušči celo barvo s hiš, tedaj si lahko predočimo, kako ti strupeni plini razjedajo pljuča in druge notranje organe teh otrok. Ti strupeni plini ne prizanašajo tudi starejšim delavcem.

Lobijist je sam priznal, da bi bilo res najbolje, ako bi se ta industrija prepustila Evropi, toda svari je, ako se to zgodi, bodo vznemirjeni kapitalisti, ki so naložili denar v to industrijo, ki nosi velike dobičke. Dobiček ima danes več veljave, kot zdravje tisočev delavcev.

Vspričo takih dejstev se najdejo še člani bratskih podpornih organizacij, ki trdijo, da nimajo bratske podporne organizacije nič opraviti s socialnimi vprašanji. Ti člani bratskih podpornih organizacij so se menda rodili najmanj za par stoletij prepozno ali pa ne poznajo družabnih razmer, kajti po njih mnenju, naj bratske podporne organizacije skrbijo za one, ki jih kapitalisti v moderni industriji tako izčrpajo že v nekaj letih, da so invalidi, nezmožni opravljati kakšno delo.

GLASOVI IZ NASELBIN

"Poseben razred".

Gowanda, N. Y. — Želim predlagati moje zaključke o boljšem sestavljanju pravil, potem katerih bi član več dobil koristi od svojega asesmentu in jednota bi več plačevala podporo članom v resnici potrebnim. Želim, da bi se v prvi vrsti zavzeli za ta poseben razred glavnih odbornikov jednote in članstvo v splošnem.

Prič. V ta poseben razred bi se lahko vsprejelo vsako osebo vsake starosti brez razlike na narodnost in brez vseh zdravniških preiskav ali drugih formalnosti, ki so v veljavi v ostalih ali prejšnjih razredih. Drugič. Maksimalna vsota za članarino v ta razred je \$1,000.00, katara vsota se lahko plačuje na mesečne obroke od enega dolarja naprej ali pa vse naenkrat. Tretjič. V tem razredu je član opravičen od enega do deset let 25% podpore na leto od svojega vplačanega denarja v ta razred. Od deset do dvajset let je opravičen do 40% podpore od vplačanega denarja v ta razred. Od dvajset let naprej je opravičen do 70% podpore od vplačanega denarja v ta razred.

Četrtič. V tem razredu se posodi članu 90% od vplačanega denarja, ako član tako zahteva, in od ostalih 10% se mu nakazuje podpora po tretji točki, če je opravičen po peti točki.

Petič. Člani z manj dohodki kot \$3.00 na dan, so opravičeni do podpore po tretji točki. Članom s \$3.00 dnevnimi dohodki ali več se lahko poslužijo četrte točke.

Šestič. Iz tega razreda se nobena članica ne more suspendirati, ne ertati in ostane član za toliko podpore, kolikor je v ta razred vplačal, do smrti, brez razlike, ako plačuje asesment redno ali ne.

Sedmič. Do 90% vplačanega denarja se članu nakazuje podpora po točkah tri in štiri, po njegovi lastni izjavi. Ako je član potreben še več podpore od 90% naprej, mora svojo izjavo dati notarju potrditi, in dobi podporo po tretji točki.

Prihodnjic: "Vporaba in vlaganje denarja v ta poseben razred."

M. Krainz.

Pojasnilo in zaključek.

Glencoe, O. — V 68. št. Prosvete me spet sestra Neža Potočnik izliva. Čemu meni potika kar je sama pisala v 26. številki Prosvete? Pisala je namreč, da "po dveh letih je zopet šla na društveno sejo, ker je mislila, da je že vse zarjavelo." Jaz sem v mojem dopisu le ponovil, kar je ona sama pisala.

Lahko dokazem, da je sedaj že sedem let članica, pa je bila ven ta čas samo 6-krat na seji, pa še takrat ne z dobrim namenom. Kdaj in kje sem jaz njeno družino blati, kot trdi ona v 49. in 68. številki Prosvete? To je treba z dokazi podpreti. Če sem ji bil v 43. številki Prosvete povedal, da jo je društvena seja "napadla," ker ji ni dala nobene časti, ni radi tega njena družina prav nič blata. To je šlo mar le njej in ne njeni družini.

Ze nad leto dni me izliva, odkar sem bil nesel prvo stavkarsko podporo neki bolni ženi in nekemu 70-letnemu možu. Po njenem mišljenju pa bi jaz ne smel "po havzih laziti." Sedaj je s njenimi nekdanjimi sovrastniki napravila kompromis, ker drže roke za "progressivni blok." Jo hujkalo, ona pa namé sika kot kača, ker sem ostal zvest soc. stranki. Če bi bila ona za spravo in složno delo, ne bi pisala v Prosveto kot je; takih stvari nihče ne čita. Lahko bi k meni prišla, ako sem ji kaj žalega storil, pa bi se lahko drugače poravnalo, pa tudi bi se ji ne smejali za hrbtom njeni sedanji prijatelji, ki jo stari Nace po zaslugi deli batine.

S tem zaključujem. Na klevete ne bom več odgovorjal, ker je preizkušeno zame; korist od take polemike ima le "progressivni blok." Kdor me pozna, bo lahko uganil, da so bila le lažnja obrekovanja na moje osebo. Nace Ziemberger.

Velikonočna spoved.

Woodward, Iowa. — V zadnjem dopisu sem pisala, da je večina tukanjih rudnikov obratovalo redno, toda, ako bi to sedaj pisala, bi ne povedala resnice, ker sedaj dobijo rudarji po par dni v tednu počitnice, da premišlujejo o bodočnosti, ki pač ne kaže nič prida.

Pri rovu št. 7 je že skoraj polovica rudarjev odslovljenih za nedoločen čas, pa še več jih pride na vrsto. Veliko rudarjev je mislilo, ako se jim bo mezda znižala, da bodo lahko "ta črna" kopali noč in dan, posebno domačini so bili tega mnenja, toda to veselje jim je splavalo po vodi. Pa saj to nič ne de, saj je vsaj toliko svoboda za nas, da smemo regrat nabirati, katerega je tukaj dovolj; kdor ga nima, naj pride sem ponj, mu ga iz arca privoščim.

Volilci za sedanjega prezidenta so se balli, če ne bo Al Smith izvoljen, da bo vse "suho," pa se je pokazalo, da so se zastopji balli "suše." Kakor drugod, tako je tukaj tukaj toklo "mokrote," da kar po cestah luže stojijo; da avti in troki eden drugega rinejo in vlečejo iz cestnih luknji.

Spomlad je tukaj in velikonoči je za nami. Po stari šegi je omenjeni praznik velikanskega pomena, posebno za duhovščino, ki se veseli, da zopet pride čas, ko bodo delali bignis s striženjem ovčic in kostrunčkov. Ne gre mi v glavo, zakaj bi človek obešal svoje grehe ravno duhovnu na nos? Kaj pa koristijo duhovni grehi drugim ljudem, in kaj koristi to grešniku, ako se jih iznebi? Bila sem pri spovedi ko sem šla k birni, pa se zdaj me jezi, da sem morala tako neumno postopiti. Toda od tedaj pa rečem: good-by spovednica z duhovnom vred!

Dokler se človek ravna in posluša duhovščino, tako dolgo se vedno nečesa boji, ker v sveti veri verjame, da ga nekaj strašnega čaka v krstvi deželi. Saj ni mogoče, da ima mrtev človek občutek na en ali drugi način. Mislim, da nas ne bo nič bolelo, ko nas bodo črvi glodali. Če bi v resnici bilo tako hudo po naši smrti, kakor nam duhovščina sila in dela iz muhe konja, potem bi sama ne uganjala vsakovratnih reči, katere so prepovedane preprostim ljudem. Duhovščina dobro ve, da je vse skupaj humbug, kar ona trdi, kljub temu hoče, da drugi verjamejo!

Po duhovnikovih trditvah moramo biti dobri katoličani, biti bogaboječji, pa se ponižni namram delodajcem, v cerkev hoditi molit, ter polniti cerkveno mošnjo, ki nima dna, ter vedno v strahu biti: kaj nas čaka tam, kjer ni muh. Ako je človek lačen in raztrgan in brez strehe, a tem si zasluži, da bo mrtev imel "good time," medtem ko duhovščina sama že na tem svetu hrepi po prijetnem življenju na račun nevedne mase.

Ze pet kričev vlačim za seboj, pa še nisem silila, da bi duhovščina delala kakšno korist delavskemu razredu. Ze v starem kraju sem videla in silila, kako je duhovščina sovražila socialiste, ker niso hoteli trobiti v njen rog. Vse je bilo proketo do dna pekla. Cesar kapitalist ne more, mu pa kutarija pripomore, samo da rečeva k tiom tlačijo: "Saj delavca čakajo pohani piščanci in angelčki a trobentami ne kje nad zvezdami." To bo veselje! Toda, na žalost, šele po smrti bodo takih dobrot deležni.

Zadnje čase opazimo v Prosveti, da se še tisti g. Trunk vedna zaletava proti listu in njegovim pripraviteljem, posebno proti pisatelju Ivan Moleku, ki marsikatero resnično pove gas-

puđu Trunku in njegovim bogaboječnem, ki bi najraje pisatelju resnice, kot je naš Ivan Molek za vrat skočil, ako bi na čudežen način lahko do njega prišli, kot je baje delal njihov bog, katerega ni nihče videl.

Ako bi g. Trunk pisal kaj bolj privlačnega za svoje brumbe ovrčice, ne da bi zbral štivo iz drugih naprednih listov, tedaj bi bil njegov "list" vsaj vreden, da ima naslov "Pisano polje," tako pa, ker braka po Prosveti, da ima kaj prekrčiti v svoj "list," se pa bolje prilaga ime "Črno polje," kot najtemnejša noč. Čudno, da se rojaki dolgočasijo s tako staro robo, ki je premlenata že milijonkrat, kakor: bi čitali sveto pismo. Je pač križ s takimi ljudmi, ker jim nikakor ne gre v glavo, da bi ni bilo kakšnega bitja nad zvezdami, ki bi bil svet ustvaril. Oni so mnenja, da svet se ni "sam naredil," ne da bi bil imel "ta vsega mogočnega" prste vmes. Nekoč sem silila, ko je neki rojak vprašal, da "kako pa pride črv v jabolko, ako ga bog ne naredi?" Ubogi stvarnik vsega sveta! Ne hotela bi biti na njegovem mestu, ter vsakega črva posebaj vtakniti v njegov prostor.

So ljudje, ki so tako neverni, da ne marajo duhovščine, toda bog pa mora biti na vsak način, če ne drugačen pa iz lesa ali nasilnik.

H koncu moje velikonočne spovedi je pozdravljam vse zavedne čitatelje in čitateljice ter vam želim obilo okusnih velikonočnih prirhov brez blagoslovljene vode. Amen!

Mary Supan.

Igra v La Sallu.

La Salle, Ill. — Tukaj imamo pet društev pod okriljem Slovenske narodne podporne jednote, katere vse precej dobro napredujejo, najbolj živahno pa je angleško poslujoče društvo "Mohawks" št. 873. To društvo ima vedno kakke priredbe, bodisi ples, bankete ali pa dramske predške poslujoče društvo "Mohawks" zopet nekaj izrednega priredi na četrtek, to je dne 4. aprila ob osmi uri zvečer v Slovenskem narodnem domu. Igrali bodo tri dejanska igr, in sicer v angleščini, "A Poor Married Man." Ta predstava bo zelo zanimiva.

Igrali bodo aledci: Profesor John B. Wise bo Mickey Meguish, Dr. Matthew Graham bo Joe Kramer, Billy Blake bo Anton Mahnič, Jupiter Jackson bo Bill Mallie, Mrs. Iona Ford bo Ollie Dular, Zoie bo Mary Kramer, June Graham bo Ella Meguish, Roseland Wilson bo Chris Mahnič. — Igra se suče največ o ljubezenskih razmerah in dogodkih. Ker nimam knjige pri rokah, mi je ne mogoče igrati natančno opisati. Igralci se trudijo in uče, da bo kar največ mogoče navzoče razveselili. Oni se vedno trudijo in delajo za prosep izobrazbe, toda le žal, da se mi stari člani premalo zanimamo za njih priredbe. Vsakdo mora vedeti, da je bodočnost in obstoj jednote le v naši mladini.

Torej je naša sveta dolžnost, nas starejših in sploh vseh članov, da se udeležimo njih prireditve, da jim pomagamo, ne samo gmotno, ampak velika udeležba jim bo dala pogum delovati tudi v bodoče na polju izobrazbe, in poleg tega nas bo mladina bolj spoštovala, ko bo videla našo kooperacijo z njimi, v nasprotnem nas bo pa mrzila, in krivda ne bode njih, pač pa naša, če se sami odtegujemo od njih.

Vstopnice k predstavi so zelo nizke, in sicer samo 50 centov, katero svoto vsakdo lahko žrtvuje za dobro stvar.

Dne 5. maja bodo pa vsa društva spadajoča k SNPJ v La Sallu proslavila 25 letnico obstoja S. N. P. J. Več o tem bo poročano pozneje.

Frank Martinjak.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Pueblo, Colo. — V. M. — Naročnino za "Domačije Prijatelja" se lahko pošlje Proletarcu, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. — Pozdrav!

Girard, O. — M. P. — Pismo o prohibicijskem kontestu lahko naslovite na katerikoli Hearstov list, ki jih lastuje v vseh večjih mestih. Lahko naslovite na Chicago Herald and Examiner, Chicago, Ill. — Pozdrav!

Nokoma, Ill. — J. D. — Vaš prispevek k razpravi je bil priobčen v 74. številki Prosvete dne 28. marca t. l. — Pozdrav!

OPAZOVANJA

Svoboda bolezn.

Težko je siromaku, kadar zbolji. Vaak revež je dvojno bolan. Na eni strani ga muči telesna bolečina, na drugi ga boli žep, ko mora plačati zdravnika in zdravila. Marsikateri revež umrje, ker nima denarja za zdravnika. Javna bolnišnica? All right, all right! Ta je povsod prenapolnjena in ker vedno manjka prostora za nove brezplačne bolnike, se morajo stari bolniki hitro umikati na "oni svet".

Ako je povprečni delavec z nizko plačo bolan teden dni, je izgubil plačo in še enkrat toliko za zdravnika in zdravila. Zdravnik računa tri ali štiri dolarje — poenoti pet — za obisk in lekarna te odira, da se kar za glavo grabi. Če je potrebna operacija, te počijo kar za sto ali par sto dolarjev; bolnišnica, če je privatna, je še posebej.

Komu se boš pritožil? Proti računom zdravnikov in bolnišnic ni pritožba. Zdravniki so organizirani in bolnišnice tudi. To je v Ameriki posebna industrija, ki živi in se mastno pase od človeških bolečin. Človek je kaznovan z denarno globo zato, kar je bolan. Zdravnik se pripelje — vsak ima avtomobil — mogoče ga vzame dvajset minut, pa za bel bolniku bolezen s tremi ali štirimi dolarji. Predpiše medicino, ki so morda vredne 50c, pa te lekarnar odere za dolar in pol ali dva. Ne rečem, da ne sme doktor pošteno računati — saj mora tudi on živeti in potrošiti je moral dosti za šolanje — ali kar je preveč, je preveč. Vsek cent pa je odveč, če se predpiše napadna zdravila in naredi človeka še bolj bolnega!

V ameriški kapitalistični družbi, v kateri je tako svoboda, je svoboda bolezn poseben tip slavne svobode. Zdravnikov je toliko, zlasti v velikih mestih, da pride brez malega na vsak blok po eden — in kako bo delal

business, če ne boš, prijatelj moj, bolan? Ljudje morajo biti bolni še zaradi zdravnikov in njihovoga trasta: American Medical Association.

To ni zabavljanje čez zdravnike, posamezne niti v splošnem. Zdravniki so zelo potrebni in koristni profesionalni delavci, dasi je med njimi mnogo takih, ki bi bili boljši soferji, plumbarji in sportniki kot zdravniki. Na piki imam sistem privatnega zdravništva in zdravilstva.

Zdravje je najdragocenejša bogastvo človeka. Brez zdravja ni življenja, ni dela, ni napredka. Zdravje je glavni pogoj vsakega napredka. Zdravje mora biti podlaga vsakemu socialnemu idealu. Zdravje bi treba naravnost obožavati in če je kak kult potreben civilizirani družbi, bi moral biti kult higijene in fizikalne ali telesne kulture. (Namesto tega imamo kult gnusnega oboževanja telesnega trpljenja in krvavih ran!)

Kako pa današnja družba skrbi za zdravje svojih članov? Nikakor! Skrb za zdravje je prepriščena privatnikom, katerim je ljudsko zdravje business! To je sramota današnje družbe, nad katero se ne bo mogla bodočnost nikoli dovolj sgrazati.

Skrb za zdravje vseh državljani bi morala imeti država. Vsek zdravnik bi moral biti javni namesteneec in vsaka bolnišnica javni zavod, v katerem bi vsakdo dobil potrebo brezplačno. Glavna skrb zdravstvene oblasti bi morala biti preprečevanje bolezn, ne pa čakanje na bolezen.

Če to govorijo ali pišeš danes, si utopiš, ako ne bedak. Državljan mora biti svoboden, da si sam voli in izbere zdravnika, kadar ga potrebuje! Svobodni državljani ne potrebuje javnih jero-bov in strežnje! Svoboda!

Morda je to dobro v družbi idiotov — da čim prej izumrjejo.

Radio svetovna ustanova

Pred desetimi leti je bil radio še v svojem detinstvu, dandanes pa si je že osvojil ves svet. Rabi se danes v zabavo, poduk in za obveščevanje občinstva. Postal je svetovna velenila. Milijoni ljudi prisluškujejo dnevno simfoničnim koncertom, slavnim pevcom, govorom o zdravju, gospodarstvu itd., vremeniskim poročilom itd. Tupatam človek tudi sliši nekoliko oglaševanja, ali to je pač cena, ki jo treba plačati za brezplačni užitek umetniških programov, ki mu sledijo. Več kot milijon farmerjev se zanaša na radio za obveščanje o tržnih cenah. Poljedelske poskuševalnice razpošiljajo predavanja največje koristi za poljedelce.

Več kot 20 milijonov sprejemnih aparatov. Radio aparate je najti malone v vsaki deželi na svetu. Čudovit razvoj postaj (broadcasting stations) je dandanes celo nedaleč od severnega tečaja, ob ekvatorju in daleč dol v južni hemisferi. Od Greenlandije do Kitajske, od Jugoavstralije do Avstralijske lovijske sprajmali aparatov več ali manj isti tip programov, kakršnih slišimo v Združenih državah. Radio je postal svetovna ustanova.

Dandanes je v rabi širom sveta več kot dvajset milijonov radio aparatov. Polovica teh se nahaja v Združenih državah. Angleška in Nemčija imata približno po 2,500,000 sprejemnih aparatov. Francija jih ima 1,250,000, Japonska 550,000 in Argentina 630,000. Dežele, ki sledijo po rabi radia, so Švedska (371,000 aparatov), Avstrija (325,000), Čehoslovakija in Italija po 250,000.

Združene države imajo 95 od

stotkov vseh sprejemnih aparatov v Severni Ameriki. Japonska ima približno toliko kot vsa ostala Azija. Argentina poseduje več kot polovico vseh aparatov v Južni Ameriki. V Evropi imajo Anglija, Nemčija in Francija skupaj 75 odstot vseh aparatov v Evropi. Južnoafrikanška Unija ima približno 90 odstotkov vseh aparatov v Afriki.

Radio v državni režiji.

Mnogo tisoč aparatov si je sgradijo svoje male razpošiljalne postaje, velikih in mogočnih oddajnih postaj pa je malo in v splošnem je razpošiljanje pod kontrolo vlade.

V velikih evropskih deželah, vtevkvi Angleško, so oddajne postaje v državni režiji. V Ameriki pa so oddajne postaje privatna last. Izven Združenih držav se navadno mora plačati določena pristojbina za sprejemni aparat. Ta pristojbina ali davek znaša od 5c na Francoskem do \$18 v republiki Salvador. Angleški radio davek znaša \$2.46, nemški \$2.70, japonski \$9. V Združenih državah je radio privatna industrija in ni ne licence ne davka za posedovanje radio aparata.

Najmogočnejše oddajne postaje v inozemstvu so vse v Evropi. Rusija in Finska imata vsaka po eno jako močno postajo (40,000 vatov). V Evropi je kakih 200 oddajnih postaj. Južna Amerika jih ima 62, Avstralija 25 in Japonska 7.

Približno 90 odstotkov vseh radio priprav se izdeluje v Združenih državah, na Angleškem ali v Nemčiji. Izvoz radio aparatov iz Združenih držav je leta 1928 dosegel vrednost 12 milijonov dolarjev. — FLIS.

Drvo, ki daje tkalne niti, celulozo za papir in krmo za živali? — V Devonshiru v Angliji delajo že dve leti poskuse z neko rastlino svežega izvora. Rastlina, ki se bo razvila kot nekako drvo, je plod cele serije križanj. Njen ustvaritelj pravi, da v manj nego 18 mesecih proizlaja tkalne niti, celulozo za izdelovanje papirja in semena za krmo živine. "Times" pišejo o tej rastlini, ki se sedaj kultivira v zapadni Angliji. Rastlina se povsopne do višine treh metrov in

deblu ima 25 cm obsega. Iz debla zrastejo široki listi, pozneje vejice z malimi listi in cvetjem. Nato sledi kupček semena. Celulozo je dobil iznajditelj iz notranjosti debla. Iz skorje debla in vej se morejo potegniti tkalne niti. Semena so oljasta in pripravna za krmo živine. "Times" poročajo, da so tako dobljene niti, celulozo in seme preiskali kompetentni tehničarji. Podrobnosti se še odtegujejo javnosti.

